

О. М. Яницька,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦУЗЬКОЇ ТА ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

У статті розглянуті особливості становлення інформаційного суспільства, глобалізаційних процесів, роль та важливість міжкультурної компетенції, інноваційні методи вивчення іноземних мов (французької та італійської), аналізуються перспективи та методи набуття студентами навичок для міжкультурної комунікації.

Ключові слова: інформаційне середовище, інформаційні технології, глобалізація, інноваційні методи, компетенція, міжкультурна комунікація.

В статье рассмотрены особенности становления информационного общества, глобализационных процессов, роль и важность межкультурной компетенции, инновационные методы изучения иностранных языков (французского и итальянского), анализируются перспективы и методы приобретения студентами навыков для межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: информационная среда, информационные технологии, глобализация, инновационные методы, компетенция, межкультурная коммуникация.

The article identifies the particularities of formation of informational society of information, the globalized processes, the role and importance of intercultural competence, innovative methods of teaching foreign languages (French and Italian), analyses the prospects and methods to acquire skills for multicultural communication by the students.

Key words: information environment, information technology, globalization, innovative methods, competence, intercultural communication.

У третьому тисячолітті людство живе у інформаційному світі, де бурхливо розвиваються засоби зв'язку, комунікаційні мережі, з'являються новітні технології. Глобалізація торкається у різній мірі усіх країн світу. Даний процес можна розглядати з двох боків, це і початок нової ери і її головний зміст, але це також і негативні аспекти, загрози, що потребують своєчасного попередження. Методика викладання іноземних мов змінюється, відтворюючи сучасну ситуацію, використовуючи інноваційні методи навчання. Інформаційна революція реформує та змінює методику викладання іноземних мов, стимулює зростання ефективності навчання, полегшує завдання викладачів. Інформатизація людства миттєво робить наукові відкриття будь-якої країни загальнолюдським здобутком, значно підвищує якість освітньої діяльності, сприяє поглибленню міждержавного діалогу, прискорює формування і розвиток глобального соціокультурного простору, в якому представлені цінності кожного народу, етносу та соціального прошарку. Глобалізація впливає безперечно на об'єктивне оцінювання інформації. Сучасна освіта працює в системі ринку, має відповідати його вимогам і правилам. Отже, концепція вивчення та викладання іноземних мов має відповідати сучасним реаліям інформатизації, бути якомога краще пристосованою до потреб користувачів.

Інформаційні технології – середовище, через яке молоді люди взаємодіють одне з одним. Інформаційне суспільство передбачає значне розширення масштабів міжкультурного взаємодії, виникнення і зростання глобальних проблем, зростання ролі людського капіталу. В глобалізованому суспільстві міжкультурна комунікація набуває надзвичайно важливого значення. У зв'язку з цим світу необхідне таке суспільство, що зможе витримати такий темп розвитку, невпинно ставити і розв'язувати нові завдання. Специфікою предмету «Іноземна мова» в контексті глобалізації є оволодіння студентами міжкультурною компетенцією, що забезпечує розуміння та зв'язок між різними націями. Наукові праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених присвячених проблемі міжкультурної комунікації і міжкультурної компетенції, наприклад роботи І. І. Халеевої, С. Г. Тер-Мінасоевої, Н. Ф. Коряковцевої, Ю. Рот, Г. І. Вороніної, дослідження І. А. Зимової, В. В. Сафонова, В. В. Ощенко та інших. Актуальність даного дослідження полягає в описі інноваційних методів формування міжкультурної компетенції, яку потрібно активно розвивати в глобалізованому, інформаційному суспільстві протягом занять іноземною мовою. У центрі уваги проблема формування міжкультурної компетенції з використанням мультимедійних технологій. Інноваційні методи розвивають здатність креативно мислити, осмислювати та творчо засвоювати отриману інформацію. Предметом дослідження є міжкультурна комунікація і компетенція, інноваційні методи їх формування. Мета статті полягає у визначенні базових принципів формування міжкультурної компетенції з використанням мультимедія під час вивчення іноземних мов (французької, італійської) у вищих навчальних закладах.

Кожен студент, починаючи вивчати іноземну мову, має свій власний соціокультурний багаж, свої культурні традиції. Для успішної міжкультурної взаємодії необхідно розвивати адекватне, критичне сприйняття іншої культури, вміннями співвідносити культурні моделі і конкретні акти поведінки, пояснювати їх співрозмовнику. Спілкування в міжкультурній ситуації небезпечно конфліктами, пов'язаними з нерозумінням або незнанням соціокультурних реалій певної країни. Таким чином, метою викладача під час заняття іноземною мовою є формування і розвиток у студентів вміння вживати в автентичних ситуаціях міжкультурного спілкування набуті знання з іноземної мови та культури, розширити індивідуальну картину світу з допомогою прилучення до мовної картини світу носіїв досліджуваної мови.

Теоретичною базою формування міжкультурної компетенції повинна стати концепція діалогу культур, розроблена М.М. Бахтініним і В.С.Біблером [2-3]. У психології встановлено, що у свідомості кожного учасника

спілкування свій власний культурний багаж протистоїть чужому іншомовному образу свідомості. Саме це призводить до виникнення діалогу культур. М.М. Бахтін трактував міжкультурний діалог як форму спілкування людей різних культур. Міжкультурна комунікація повинна враховувати три виміри існування культури : минулий, сучасний і майбутній, що водночас реалізуються у процесі іншомовного спілкування. В процесі спілкування особистість пізнає іншомовний світ, культури людей та філософські засади кожної нації. Володіння міжкультурною компетенцією надає студентам можливість бути адекватними учасниками міжкультурної комунікації.

Використання мультимедійних технологій, Інтернету та проектних методик полегшують процеси оволодіння міжкультурною компетенцією. Пізнання іншомовної культури передбачає і вивчення явищ культури і мовних одиниць, у яких відбито це явище. Важливу роль у процесі оволодіння культурою відіграє менталітет, оскільки культура відбивається у свідомості особистості й лише потім фіксується у певній мовній формі або конструкції. Вивчення ж іноземної культури починається з вивчення мови. А міжкультурна компетенція – це здатність будувати адекватну комунікацію за допомогою набутих лінгвокраїнознавчих фонових знань. Терміном «міжкультурна комунікація» визначається сукупність специфічних процесів взаємодії партнерів у спілкуванні, які належать до різних лінгвокультурних груп. Одним із шляхів модернізації освітньої системи України постає упровадження в навчальний процес ВНЗ інноваційних педагогічних технологій і методів. Інновації – нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства. Основними характеристиками інноваційних методів в освіті є новизна, оптимальність, результативність та ефективність. Використання мультимедія та Інтернету на уроках приносить інноваційний характер у вивчення іноземних мов і насамперед формування міжкультурної компетенції. Міжкультурна комунікація передбачає засвоєння певного багажу лінгвокультурних знань. Мова не тільки закріплює і зберігає в своїх одиницях концепти і установки культури: через неї ці компоненти і установки відтворюються в менталітеті народу або окремих його соціальних груп з покоління в покоління. Лінгвокультурологічний підхід став популярний вже в 90 – і роки ХХ століття. Отже, для формування міжкультурної іншомовної компетенції у студентів слід формувати лінгвокультурологічні до яких відносяться: знання історії країни, знання традицій, звичаїв народу, знання особливостей розмовної мови жителів, побутового життя людей; лінгвокультурологічні вміння як здатність студента використовувати отримані ним теоретичні знання і відповідні навички, наприклад: вміння аналізувати лінгвокультурологічний інформацію, укладену в мовних знаках; вміння творчо використовувати лінгвокультурологічні знання; особистісні якості студентів: вміння сприймати факти і явища культури.

До лексичних одиниць, які мають виражену культурну семантику, Г.Д.Томахін [5,с.8] включає назви реалій, – позначення явищ, які притаманні одній культурі та відсутні у іншій : топоніми (географічні назви); антропоніми (імена людей): насамперед це імена історичних державних діячів; етнографічні реалії: їжа, одяг, свята, транспорт, гроші; суспільно-політичні реалії; реалії системи освіти; реалії, пов'язані з культурою: театр, кіно, література, музика, образотворче мистецтво. Основу міжкультурної іншомовної компетентності складають комунікативні лінгвокультурологічні знання (комунікативна і лінгвокультурологічна компетенція). Тренувальні вправи комунікативного та дослідницького характеру є одним з найважливіших етапів формування міжкультурної компетенції. Мультимедійні засоби та Інтернет забезпечують реальне спілкування з представниками іноземної культури (листування електронною поштою, в чаті, в форумі; ідеальний варіант – спілкування по Skype, тощо.); вирішення лінгвістичних і країнознавчих завдань (щоб відповісти на дане питання носій мови, як повівся б у ситуації, тощо.). Викладачі можуть використовувати методику дослідницьких і творчих проєктів, які включають міжкультурний аналіз інформації, аналіз автентичних матеріалів, друківаних видань, фільмів чи новин національних каналів країни іноземної мови. Перевірка знань мусить бути в міру можливості комунікативно спрямованою і наближеною до реальної ситуації (наприклад захист проєкту з відповідями стосовно питань чи рішень комунікативної завдання).

У процесі вивчення італійської мови в Інтернеті викладач може знайти онлайн курси для іноземців з різноманітними вправами, аудіо та відео файлами, інтерактивним підходом до вивчення мови. Ресурси розподілені за рівнем складності, від А1 для початківців до рівня С1, також подається ряд тестів для оцінки рівня знання мови, з урахуванням мети навчання. Наприклад : *e-learning italian per stranieri, italiano online, corso base di italiano, CD-Lei* (навчальні матеріали для викладання італійської мови як другої мови, розроблені лабораторією міжкультурної освіти університету Болоньї), *Tappeto volante* (програме забезпечення, що дозволяє отримати соціокультурні знання в ігровому просторі). Навчання на базі інформаційних технологій використовує аудіовізуальні засоби та телекомунікаційні пристрої, це робить можливим розробку нових методів формування між культурної компетенції (використання текстів, статичних зображень, музики та звуку). Гіпертекст, зокрема, допомагає студенту в пошуку шляхів навчання, які найкращим чином відповідають його потребам і можливостям, це розвиває автоматизацію та автономізацію навчання. Стефанія Спіна [8], науковець з університету Перуджа, Італія, що спеціалізується на впровадженні та конструюванні мультимедійних засобів вивчення іноземних мов визначила наступні функції Інтернету. Для викладачів : інструмент праці (*strumento di lavoro*), джерело автентичних матеріалів (*fonte di materiali autentici*), платформа обміну навчальними матеріалами, які можуть бути використані усіма (*deposito di materiali didattici, utilizzabili da tutti (sharing)*), засіб зв'язку з колегами (*mezzo di comunicazione tra colleghi*), вибір матеріалів для студентів (*selezione di materiali di supporto per gli studenti*). Для студентів: середовище навчання та міжкультурного спілкування (*ambiente didattico*), бібліотека (*biblioteca (strumenti di consultazione, dizionari, stampa)*), віртуальний клас (WWW, електронна пошта, проведення відеоконференцій) (*classe virtuale (WWW, email, videoconferenza)*), зворотній зв'язок з викладачем (*feedback con l'insegnante (consulenza, suggerimenti)*), зв'язок з іншими студентами (*comunicazione*

con altri studenti). Більшість вищих навчальних закладів Європи проводять онлайн лекції та відеоконференції, студенти та викладачі українських вузів можуть використовувати даний матеріал на заняттях.

Науковці-дидакти [6, 9] французької мови постійно оновлюють методику формування міжкультурної компетенції. Вони виділяють два типи навчання: формальне і неформальне. У рамках формального навчання ключову роль для міжкультурної комунікації відіграють медіа ресурси. Спілкування онлайн сприяє розвитку міжкультурної компетенції, Інтернет дозволяє обмінюватись поглядами та думками, заохочує студентів взаємодіяти, Інтернет є простором неформальної освіти для молодих людей, які стають користувачами та виробниками контенту, підключаються до глобального простору. Студенти, які вивчають одну іноземну мову у різних кінцях світу можуть брати участь у спільних проектах онлайн. Соціальні мережі (*les réseaux sociaux en ligne*) також сприяють міжкультурній комунікації, мають безпосередній зв'язок з глобалізацією, формуванням глобального культурного світогляду. Використання Інтернету та мультимедіа також сприяє формуванню свідомості та «мовного відчуття» (*la conscience de la communication et la sensibilisation à la 'parole'*). Різноманітність ресурсів та матеріалів у глобальній мережі забезпечує розвиток міжкультурної компетенції адже вимагає від студентів постійного розуміння та інтерпретування, креативного мислення. Мультимедіа надає можливість викладачу підвести студентів одночасно і до усвідомлення єдності людства у глобалізації і до розуміння цінності кожної культури в сім'ї народів планети.

У процесі навчання у студентів повинна розвиватись толерантність та інтеркультурна компетенція (здатність особистості здійснювати інтеркультурну комунікацію, досягати взаєморозуміння в ситуаціях міжкультурного спілкування на основі застосування лінгвокультурогічних знань); критичне мислення. Основною метою навчання іноземним мовам на сучасному етапі є формування іншомовної комунікативної компетенції, готовності до реального іншомовного спілкування. Глобалізаційні процеси полегшують, прискорюють та модернізують вивчення іноземних мов. У сучасному інформаційному суспільстві виникає необхідність постійного розвитку та вдосконалення міжкультурної іншомовної компетенції, де особливу роль відіграють знання, уміння й навички, відповідальні за успішність комунікації у бігатокультурному середовищі. Для навчання міжкультурному спілкуванню необхідно розширити зміст навчання за рахунок включення в курс іноземної мови ряду компонентів, націлених на розвиток міжкультурної компетенції – соціокультурних, соціолінгвістичних, лінгвокраїнознавчих.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич // Підручник. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2004.
2. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. – М. : Художественная литература, 1979.
3. Библер В. С. Михаил Михайлович Бахтин, или Поэтика и культура. – М. : Прогресс, 1991.
4. Тер—Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М., 2000.
5. Томахин Г. Д. Реалии – американизмы: Учебное пособие для институтов и факультетов иностранных языков / Г. д. Томахин – М. : Высш. шк., 1988.
6. Demorgon Jacques, Compléxité des cultures et de l'interculturelle : contre les pensées uniques. – Paris.: Economica, 2004.
7. M.G. Lo Duca, Lingua italiana ed educazione linguistica. Tra storia, ricerca e didattica. – Roma : Carocci, 2013.
8. Spina Stefania, L'uso di Internet nella didattica delle lingue straniere : problemi e prospettive; Università per stranieri di Perugia, <http://elearning.unistrapg.it/dspace/bitstream/2447/57/1/spina00.pdf>.
9. Verbunt Gilles, La société interculturelle : vivre la diversité humaine. – Paris : Seuil, 2001.